

De Vrijdagmarkt in Gent. Het Toreken (links) is het enige gebouw uit de vijftiende eeuw dat overblijft. Het huis met balkon (rechts tussen de bomen) staat exact op de plaats van het oude Tooghuis.

Een afbeelding uit 's Lands glorie: een geïllustreerde geschiedenis van België'. Maria smeekt om het leven van haar ambtenaren.

Illustratie van de dood van Charles V's adviseurs.

De Gentse Vrijdagmarkt

Waar Maria een dubbele onthoofding aanschouwde

Karel de Stoute was een rusteloze hertog: hij zou Dinant brandschatten, Luik met de grond gelijk maken en zich uiteindelijk vastrijden in zijn droom om een koningstitel te verwerven. Hoe sterk het Bourgondische leger ook was, door zijn halsbrekende ondernemingen werden zijn troepen op 5 januari 1477 definitief in de pan gehakt bij Nancy. Nadat een hakbijl zijn hoofd spleet, vroom Karels hoofd vast in een meertje. Een wolf zou een van zijn wangen uit zijn gezicht rukken.

In het Gentse Prinsenhof kreeg de amper twintigjarige Maria het nieuws dat haar pa gruwelijk verminkt was teruggevoerd. Ze stond met de rug tegen de muur, moest een compromis sluiten met de Staten-Generaal van de Lage Landen, en toestaan dat de centrale macht stevig werd ingeperkt. Twee topambtenaren moesten boeten voor het harde beleid van haar vader, en zouden worden onthoofd.

In allerijl liep Maria naar de Vrijdagmarkt waar het vijftiende-eeuwse Toreken de enige overgebleven getuige is van wat er dan gebeurde. Terwijl de beul al klaar stond, beklom Maria het balkon van het Tooghuis, de plek waar zoveel graven en herten bij Blijde Intrede hun respect voor de stad kwamen betuigen. Het bevond zich recht tegenover de plek waar nu het standbeeld van Jacob van Artevelde staat, en werd in de achttiende eeuw door een klassicistische gebouw vervangen. We moeten ons de vruchteloos smekende en huilende Maria voorstellen op het balkon, wat makkelijk is omdat het

vervanghuis er ook een heeft. Deze aangrijpende scène werd op tal van prenten vereeuwigd. Ze trouwde zo snel mogelijk met Maximiliaan van Oostenrijk. Hij zag haar en was meteen gecharmeerd. Het kostte de verlegen Oostenrijker enige moeite om haar keurslijf wat verder open te duwen en de verborgen anjer eruit te halen. Dat oude gebruik deed hem erg blozen. Wellicht moet zelfs zijn lange Habsburgse kin rood zijn weggetrokken.

Heel wat hoogwaardigheidsbekleders keken daarbij toe, zo ook de vandaag totaal vergeten Jan van Dadizele, die snel zou uitgroeien tot een onmisbare pion voor het hertogelijke paar. Hij schopte het zelfs tot kastelein van Wijnendale, een praktische taak die hij in opdracht van eigenaar Adolf van Kleef vervulde. Om deze sterke Jan uit de vergeethoek te halen, reis ik naar het West-Vlaamse bedevaartsoord Dadizele.

De basiliek van Dadizele

Waar de pantserhandschoenen van Maria's krachtpatser liggen

Parkeer je auto op de Azalealaan in Dadizele, en zoek dan een van de officiële ingangen van het Park Mariénstede. Door een gat in de begroeiing kun je een kleine helling op. Zo besluit je het doel van deze excursie via de achterzijde. Waarom zoveel moeite? Omdat, eens in het bos, je langs een paadje naar een kleine oever kunt lopen en je daar een werkelijk schilderachtig uitzicht hebt op de basiliek van Dadizele. Ga even zitten, bemerk hoe de machtige kerkstoren in het water wordt weerspiegeld, en luister.

In lang vervlogen tijden verscheen Onze-Lieve-Vrouw hier een aantal keren en verrichte wonderen. Bedevaarders stroomden toe. Dat doen ze vandaag nog altijd. In de meimaand zijn hier zes misvieringen per dag, op zondag wel tien. Eerst was er een kappelletje, later een houten gebedshuis, maar met de bouw van een grote stenen kerk werd pas in 1462 begonnen. Zonder Jan van Dadizele, heer van het dorp, zou dat ongetwijfeld later zijn gebeurd. Als eenvoudige schildknaap maakte hij een blitscarrière ten tijde van Filips de Goede. Toen die in 1463 op bezoek kwam, waren

de werken al goed opgeschoten.

In de negentiende eeuw moest de kerk van Jan van Dadizele eraan geloven. De huidige basiliek kwam van af 1867 in de plaats en valt gezien de grootte van het dorp destijds (1.650 inwoners) bijna gigantisch te noemen. Het loont de moeite om langs het water naar het voorportaal te lopen, en op zoek te gaan naar knipogen naar het Bourgondische verleden. Zo zie je op de mooie glasramen van de linkerdoorgang Filips de Goede in volle pracht en praal staan, een herinnering aan zijn bezoek uit 1463. In het midden troont Jan en helemaal

rechts vinden we Filips' kleindochter Maria en haar man Maximiliaan, die hier waren op 19 augustus 1479.

Dat laatste bezoek kwam niet uit de lucht vallen. Jan was een getalenteerde vechtersbaas en stond zijn mannetje op het slagveld. Na de dood van haar vader benoemde Maria hem tot baljuw van Gent. Daarnaast slaagde hij erin om duizenden boeren en knechten te mobiliseren, van Dadizele over Moorsele tot Ledegem en ver daarbuiten. Jan was de ideale go-between tussen elite, stedelingen en gewoon volk.

In de lente van 1479 monsterde hij

6.000 strijders op de Kezelberg. Ietertelijk op tien boogschieten van mijn huidige woonst. Met die plattelandsmilitie wilde hij de oprukkende Fransen de pas afsnijden. Dat peperde hij zijn soldaten in, exact op de plek waar vandaag horden Fransen ons land binnendringen op weg naar giga-tuincenter Floralex.

Nu het Bourgondische rijk op zijn grondvesten daverde, wilde de Franse koning Lodewijk XI, de wel erg on dankbare peetvader van Maria, die zwakte uitbuiten en zo snel mogelijk het graafschap Vlaanderen veroveren. Maar op 7 augustus 1479 beet de Franse koning in het zand bij Guinegate. Vlaanderen werd niet Frans, maar bleef Bourgondisch.

Als kapitein-generaal van de Vlaamse troepen was Jan een van de absolute helden van de dag. Het verklaart waarom het hertogelijke paar twaalf dagen later present tekende in de basiliek. Ze wilden de krachtpatser van Dadizele natuurlijk erbij betrekken. Achter het altaar staat een vijftiende-eeuws Mariabeeld, dat Jan van Dadizele nog gezien moet hebben. De plooi in de indrukwekkende. De Maagd wordt gedragen door enkele massieve engelen, afkomstig van meer dan 250 kilo omgesmeed zilverwerk van dorpsbewoners en bedevaarders. Achter haar daalt ik af in de crypte. Daar belanden we bij het tragische einde van ridder Jan, die het intussen tot

Een glasraam ter ere van Marc Van Ranst? Dat zien we niet snel gebeuren. Hier is hij niet.

De glasramen in de basiliek van Dadizele herinneren aan het bezoek van Maximiliaan en Maria in 1479.

straat in Antwerpen neergestoken. De daders verdwenen in de nacht. Zijn lichaam werd bijgezet in de door hem gebouwde kerk. Die mocht later dan wel vervangen zijn door de huidige basiliek, men was wel zo attent om zijn oorspronkelijke grafsteen te bewaren. Met de beeltenis van hem en zijn vrouw in zwart marmer. Ze lijken nog altijd te wachten om begraven te worden.

In de crypte kun je ook een blik werpen op het zwaard, de sporen en de pantserhandschoenen van de laatste middeleeuwse houwdegen. Mijnheer pastoor is zo vriendelijk om ze uit hun vitrinekast te halen. De ijzeren handschoenen ligt zwaar in de hand. Als of ik Jan een handdruk geef die een van de onverwachte plekken waar je even de vinger op het verre Bourgondische tijdvak kan leggen.

Jan van Dadizele was de kapitein-generaal van de Vlaamse plattelandstroepen. Zijn pantserhandschoenen en zijn zwaard (foto boven) zijn bewaard gebleven.